Caz Müziğinde Kadının Yeri

Nağme YARKIN *

Özet

Kadının genel olarak sanat üretiminde, özelde caz müziğinde kapladığı alan, toplum düzenini örgütleyen sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi dinamiklerin belirlediği bir tarihsel süreçte incelenebilir. Bu çalışmada, geçtiğimiz yüzyıl boyunca caz müziğinde kadının yerinin bu dinamiklerin de etkisiyle nasıl şekillendiği ve bugün bu yerin neresi olduğu işlenecektir.

Ataerkil düzen yüzyıllar boyunca kadının rollerini tanımlayıp sınırlandırmıştır. 20. yüzyılın en önemli sanat dallarından biri olarak ortaya çıkmış olan caz müziği, teori ve pratikte yeni önermeler getirmesine rağmen, ataerkil geleneğin koşullarında yaşamaya devam etmiştir.

Cazın kök saldığı bölgelerde kadının en fazla şarkı söyleyen bir haz nesnesi ve bir eğlence ürünü olarak sahnede yer alması durumu, dünyadaki pek çok şey gibi II. Dünya Savaşı ile birlikte değişmiş; erkeklerin savaşa gitmesi kadınların hem müzik hem toplumsal alanda görünürlüğünü ve gücünü artırmıştır.

Savaşın bitmesi ve sanayileşme ile beraber yükselen kadın hareketlerine rağmen, kadının bir meta olarak gözükmesi, geçmişten gelen kadın prototipi ve algısı onyıllar boyunca sürmüştür. Caz müziğinde kadınlar enstrüman seçimlerinden, giydikleri kıyafetlere kadar, toplumun beklenti ve arzusu yönünde hareket etmişler ve bu yönde bir kadın algısı oluşmuştur.

Ancak 20. yy'ın sonlarına gelindiğinde caz müziğine ait farklı enstürmanları çalan kadınların sayıları artmış ve onlardan çeşitli caz kitaplarında bahsedilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise, iş olanakları açısından eşitlik tam olarak sağlanabilmiş olmasa da, konservatuarlardaki caz müziği bölümlerinde ve diğer eğitim alanlarında erkek ve kadın öğrencilerin eşitlenmeye başlaması ve kadın öğrencilerin enstrümanlarını cinsiyetleri üzerinden değil, istekleri üzerinden seçmeleri ile bu konuda bir farkındalık gelişmektedir.

Gelişen müzik endüstrisinin getirdiği olanaklar ve eğitim kurumlarındaki çeşitlilik sayesinde, toplumsal cinsiyetin, müzisyen kimliği üzerinde kurduğu hakimiyet zayıflamaktadır. Çalışmanın bir ikinci amacı ise bu süreç boyunca caz sahnesinde karşımıza çıkan güçlü kadınları tanıtarak, somut verilerle bu süreci desteklemektir.

Anahtar Kelimeler : *Caz, Kadın, Müzik, Toplumsal cinsiyet, Tarih*

Women in Jazz Music

Abstract

The space occupied by women in art production in general and jazz music in particular can be examined in a historical process determined by the socio-economic, cultural and political dynamics that organize the social order. In this article, it will be discussed how the place of women in jazz music has been shaped by these dynamics during the last century and where this place is today.

The patriarchal system has defined and limited the roles of women for centuries. Jazz music, which emerged as one of the most important branches of art in the 20th century, continued to live under the conditions of the patriarchal tradition, although it brought new propositions in theory and practice.

* *İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı, nagme.yarkin@istanbul.edu.tr*

In regions where jazz is rooted, women take place on the stage as an object of pleasure and entertainment. It changed like many things in the world with the World War II; men's going to war increased women's visibility and power in both music and social spheres.

Despite the rise of the women's movements with the end of the war and industrialization, the appearance of women as a commodity, and the women prototype and perception from the past have continued for decades. In jazz music, women have acted in the direction of society's expectations and desires, from their instrument choices to the clothes they wear, and the perception of the woman has been formed in this direction.

However, by the end of the 20th century, the number of women has increased playing different instruments in jazz music and they started to be mentioned in various jazz books. Today, although equality in terms of job opportunities has not been fully achieved, male and female students in jazz music departments in conservatories and other education areas have started to equate and female students choose their instruments based on their wishes rather than their gender.

Owing to the opportunities brought by the developing music industry and the diversity in educational institutions, the dominance of gender over the musician identity is weakening. The second aim of this article is to present this process with concrete data by introducing the powerful women we come across in the jazz scene during this period.

Keywords : *Jazz, Woman, Music, Gender, History*

Giriş

"Kadın fikir üretmek için değil, süt ve gözyaşı üretmek için, hayatı yaşamak için değil, yarı kapalı pencerelerin ardından seyretmek için doğar."

(Galeano, 2020)

Anaerkil toplum düzeninden (Matriarka), ataerkil toplum düzenine (Patriarka) nasıl geçildiği kesin çizgilerle ayrılamasa bile, tarihe baktığımızda ataerkil toplum anlayışından önce anaerkil toplum anlayışıyla yaşandığını biliyoruz. Kadınlar ataerkil toplum anlayışı seyri boyunca, bütün topumsal alanlarda, bireysel veya kolektif anlamda üreme başarısını önceleyen doğal koşullarla kuşatılmış ve sınırlanmıştır.

Bu noktadan istikametle, konuyu sadece toplumsal cinsiyet kavramı ile değil, sosyo-ekonomik olarak da incelemek gerekmektedir. Ekonomide kadının yerinin belirlenmesi ve sınırlandırılmasını anlamak için "avcı-toplayıcı" toplumdan, "tarım toplumuna" geçiş dönemini incelemek ve anlamak gerekir. Tarım toplumunun getirdiği yerleşik düzen, biriktirme ve sabit mal-mülk edinilmesi ile kadının var olabileceği kamusal alanı, sanat dahil her tür yaşam pratiği için feodal ataerkil düzenin izin verdiği çerçevede sınırlandırmıştır. Kadın iş hayatına girememiş ve doğal olarak müzik hayatına da girememiştir. Kadınlar ifade ve beden özgürlüğünde kısıtlı bir yaşam sürerken, kuşkusuz çalışmak gibi yaşamın temel haklarını da oldukça geç elde etmiştir.

Kadın müzik ile ilişkili olarak, dini kurumlarda veya eğlence sektöründe çalışmaya başlamıştır. Bilindiği üzere, kilisede kadının rolü oldukça kısıtlandırılmıştır. Katolikler 1234 yılından itibaren ilahi müziği kirlettikleri iddiasıyla kadınların kilisede şarkı söylemelerini 7 asır boyunca yasaklamıştır. (Galeano, 2020 : 76) Eğlence sektöründe ise kadının estetik ve görsel öğe olması gerekmiştir. Bu davranış biçimleri ise ahlaken yasaklandığından dolayı, eğlence sektöründe bir caz orkestrasında şarkı söyleyen kadın, kötü bir kadın olarak görülmüştür. Fakat rahibe olmak dışında müzik ile içiçe olmanın da neredeyse tek yolu bu olmuştur.

Caz müziğinin kök saldığı Mississippi, New Orleans gibi bölgeler, gezgin tüccarların sık ziyaret ettiği yerler olmuştur. Özellikle Storyville gibi bölgelerde, eğlence sektörü ve müziğin icrası için elverişli olan eğlence mekânları sıklıkla yeralmıştır. Kadınların bu mekânlarda haz nesnesi olarak görev alması ve şarkı söylemesi, eğlence sektöründe var olan orkestraların rekabetinde öncelikli bir faktör olmuştur. Böylece kadınlar eğlence sektörünün çizdiği sınırlarda şarkı söyleyerek var olmak zorunda kalmışlar, enstrüman çalarak caz müziğine adım atmaları daha geç dönemlerde gerçekleşmiştir.

II. Dünya Savaşı'na gelindiğinde, erkeklerin savaşa gitmesiyle ve askeri bandolarda çalmasıyla beraber, ayakta durmaya çalışan savaş ekonomisi kadınların çalışmaya mecbur kalmasını beraberinde getirmiştir. Neredeyse her alanda bir kırılma noktası sayılabilecek bu adım, caz müziğinde de kendini göstermiş ve sadece kadınlardan oluşan caz orkestraları kurulmuştur. Genellikle sadece siyahi kadınlardan ve sadece beyaz kadınlardan oluşan bu orkestralar çoğalmış fakat siyahi kadınların orkestraları daha çok caz müziği icra etmişlerdir.

Savaş bittiğinde kadınlar artık ekonomiye girmiş ve elde ettikleri bu hakları savaş sonrasında da geri vermemişlerdir. Bu yüzden kadın hareketlerinin başlamasında I. ve II. Dünya savaşları çok önemli olmuş, kadın algısı ve feminist hareketler bu dönemde yükselmiştir.

Caz müziği felsefesi gereği, başkaldırı, isyan ve özgürlük kavramlarını içinde barındıran bir müzik olmasına rağmen, hak, eşitlik ve adalet arayışlarının tam ortasında yeşeren bu müzik türünde, pratikte de bu kavramların barınacağı fikri doğal gelse de maalesef süreç bu şekilde ilerlememiştir.

Caz müziğinin tarihini, içinde bulunulan zamanın şartları ile ele aldığımız zaman, kadının başlarda sadece şarkı söylediğini görebiliyoruz. Ardından piyano çalmaya yönlenmelerini ve yumuşak, nazik, tatlı, dişi gibi roller üstlendiklerini görebiliyoruz. Kadınlar şarkı söylemenin bir adım ötesine ise çok sonraları geçebilmiş, piyano dışında bir enstrümanı ise yine ilerleyen zamanlarda çalabilmişlerdir. Kadınların rolleri toplum çatısı altında erkekler tarafından belirlenmiş ve bu işleyiş zamanla normalleştirilmiştir.

Kadınlar cazın ilk günlerinden beri müziğin içinde yeralmakla birlikte başarıları erkekler karşısında hep geri planda kalmıştır. Şarkıcılar ve bir dizi piyanist haricinde, kadın caz müzisyenleri caz pratiğinin, pazarlamasının ve dokümantasyonunun en prestijli alanlarında (kayıt ve yayıncılık endüstrileri, önemli performans mekanları, dergiler ve caz tarihi kitapları) sürekli göz ardı edilmişlerdir. Bazı müzisyenler, bazı enstrümanların erkeklere kadınlardan daha uygun olduğuna inanmış; davul, trombon ve trompet "erkeksi", flüt, klarnet ve keman ise "kadınsı" olarak görülmüştür. Erkeklere oranla daha az sayıda kadın caz bestecisi ve enstrümantist ön plana çıkmış ve kadınlar konser verebilmek için erkek meslektaşlarından daha iyi olmaları gerektiğini düşünmüşlerdir.

Müzikolog Sherrie Tucker'ın dediği gibi New Orleans genellikle "cazın beşiği" veya "cazın doğduğu yer" olarak anılmıştır. Ancak bu annelik metaforlarına rağmen, New Orleans cazının ilk dönemlerine bakıldığında tanınan müzisyenler her zaman erkekler olmuştur.

Genel olarak caz müziğinde kadınların ısrarcı varlığına ek olarak, kadın müzisyenler için iş fırsatları ve kadınların göreceli kabul bulduğu ayrı katılım alanlarına dair kanıtlar mevcuttur. Bu alanlar arasında aile grupları, kadınlardan oluşan gruplar, yerel mekanlar, müzik eğitimi, yenilik eylemleri, şarkı söylemek ve sözde kadınsı enstrümanlar çalmak yer almıştır.

Müzik tarihi boyunca kadın caz müzisyenliği bu tür engellere rağmen devam etmiş ve caz tarihinin ilerleyen dönemlerinde kadınlar, her enstrümanda ve her tarzda yer almışlardır.

Kariyerleri bu yollarda geçen kadın caz müzisyenleri, tarihçiler, gazeteciler, seyirciler ve diğer müzisyenler tarafından rutin olarak görmezden gelinmelerinin, önemsizleştirilmelerinin veya "gerçek caz" üretiyor olarak kabul görülmemelerinin bedelini ödemişlerdir.

Caz Müziğinin Sosyolojik Açıdan Tarihsel Süreci

1917'den 1930'a kadar beyaz Amerika, radyo yayınlarında yükselen ve dünya çapındaki kulüplerde dinlenen yeni bir tür olan caz müziğinin farkına varmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte caz müziğini analiz eden, yargılayan, değerlendiren ve kınayan makaleler yayına girmiştir. Siyasi ve ırksal kaygılardan motive olan pek çok eleştirmen, Afro-Amerikalılardan hoşlanmadıklarını ifade etmek için caz müziğinden hoşlanmadıklarını duyurmuştur. (Anderson, 2004 : 135)

Caz müziği pek çok farklı kültürün mirasından oluşmuş, ilk kez Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney eyaletlerinde gelişmeye başlamıştır. 19. yüzyılda Amerika'nın güneyinde müzik, Afrika kökenli kölelerin yaşam alanlarında hayatın ayrılmaz bir parçası olmuş ve bu müzik Avrupa-Amerika geleneksel müziği ile harmanlanarak blues, ragtime ve diğer müzik formlarını yaratmıştır.

19. yüzyılın başında Amerika'ya yüz binlerce Afrikalı köle getirilmiş, bunların çoğu Batı Afrika kökenli olup kendi müzik geleneklerini de beraberinde getirmişlerdir. Afro-Amerikan köleler ayin ve danslı ritüelleri ile şuan Louis Armstrong Parkı olan, eski Congo Meydanı'nda müzik yapmışlardır. 1843'e dek New Orleans'ta, Afrika dans ve davullarının olduğu festivaller de düzenlenmiştir.

Amerikan İç Savaşı (12 Nisan 1861 – 9 Nisan 1865), boşa çıkan iş gücü ve askeri bandolar caz müziğinin başlamasını desteklemiştir. Zaman içinde Avrupa enstrümanlarını çalmayı öğrenen siyahi müzisyenlerin sayısı artmış, armonik yapıları da öğrenerek kendi müzikleri ile harmanlamışlardır. (Şaman, 2012)

1920'ye kadar New Orleans'ta ilk adımları atılan ve büyüyen caz müziği, yenilenerek caz tarihi için çok önemli iki şehir olan Chicago ve New York'tan sonra Kansas'a gelmiştir.

Caz müziği kuzeye doğru taşınmış, caz terimi ise ilk olarak Batı Kıyısı'nda ortaya çıkmış ve Chicago'da 1915'lerde yapılan müziği tanımlamak için kullanılmıştır. Bu zamandan önce caz, New Orleans'ta yapılmış olsa da caz ismi ile adlandırılmamıştır. Bu müziğin dünya ile tanışması ise 1917 yılında Dixieland Jazz Band'in ilk plaklarının piyasaya

çıkmasıyla olmuştur. Caz müziği 20. yüzyıl başlarında, ABD'den çıkıp dünyaya yayılma sürecinde Ragtime'dan günümüz Fusion akımlarına gelene kadar birçok alt türe ayrılmış, sayısız müzik türü ve geleneğiyle etkileşime girmiştir. Caz müziği senkop, swing, farklı ritmler, atışma ve doğaçlama tekniklerini kullanmıştır.

1950'lerin sonunda *Free Jazz* ortaya çıkmış ve Afro-Amerikalı müzisyenler sadece müzik değil, özgürlükle ilgili vurgular da yapmışlardır.

Kadınların Bireyselliğini İfade Edebilmeleri Ne Kadar Mümkün?

"Yerliler ve zenciler gibi, kadın da ikinci sınıf vatandaş ama aynı zamanda bir tehdit unsuru."
(Galeano, 2020 - 128)

Caz'ın çoğu türünde yazılı müzik bir noktada biter ve doğaçlama solo başlar. Akor dizilimi besteci tarafından belirlenmiş ama her enstrümantistin farklı çalacağı doğaçlama bölümleri boş bırakılmıştır. Adeta ressamın tuvalde boş bıraktığı yerler, solo yapacak olan müzisyenin içinden gelenlerle doldurulmuştur. Bu bireysel ifade ve özgürlük caz müziğinin yapısında ve anlayışında en önemli yeri tutmuştur. Bu anlayışa rağmen, kadınların kendilerini bu müzik türünde özgürce ifade etmek için yer bulmaları kolay olmamıştır. (RPG Collection, 2011

Tarih boyunca bir çok kadın, sırf kendi bireysel geleceği için değil, tanımadıkları kadınların yaşam hakları için de mücadele etmiş, hatta daha doğmamış kız çocuklarının erkek kardeşleri ile eşit yaşam hakları olması için seslerini duyurmaya çalışmıştır. Bu kadınlar, mücedele etme kararı aldıklarında zorluklarla karşılaşmış, önceden yaşadıkları hayata yabancılaşmış, bu uğurda attıkları adımlar ve başlarına gelenler hemcinsleri tarafından bile görmezden gelinmiştir. Toplumun her alanında karşımıza çıkan bu kadınlar, sadece hakları olan eşit yaşamı istedikleri için direnişçi olarak sıfatlandırılmış ve horgörülmüştür.

Kadın sanatçıların işi hiçbir zaman kolay olmamıştır, eserleri görmezden gelinmiş veya yokedilmiştir. Tarihte geriye doğru gittiğimizde görüyoruz ki hiçbir trobairitz (kadın saz şairi, besteci) bir kadın olarak kendi adına konuşamamış ve bireyselliğini açık bir şekilde ifade edememiştir. Ayrıca tarih boyunca sesini duyurmak, ciddiye alınmak ve yazdıklarını geçerli kılmak için erkeklerin diliyle yazan birçok kadın olmuştur. Virginia Woolf, Margaret

Oliphant, Bronte kardeşler, Louisa May Alcott, Mary Ann Evans gibi birçok kadın, bu sebeplerden dolayı mahlas kullanarak erkek ismiyle eserler yayınlayabilmiştir. Yukarıdaki sebeplere, kimsenin bir kadın tarafından yazılmış bir kitabı okumayacağı düşüncesinin kabul edilmiş olmasından dolayı, yayıncıların satış kaygısı da eklenmiştir.

Caz müziğinde ise, kadının sesini duymaya tahammül edilebilmiş olsa bile, kimse kadınların söyleyeceklerini işitmeyi tercih etmemiştir. Kendi duygularını ifade eden erkeklerin bestelerini iletmek için aracı olan kadın sesleri kulaklarımızda yer etmiştir.

Amerika'daki pek çok kadın müzisyenden yalnızca birkaçı, müziklerini 19. yüzyılın sonlarından itibaren yayınlayabilmiştir. O dönemde ve hatta sonrasında, kadınların müzik icra etmeleri değil, müzik performe etmeleri beklenmiştir. 20. yüzyılın başına gelindiğinde, çok daha fazla kadın şarkı yazarından behsetmek mümkündür fakat bu dönemde şarkı yazarlığı için kadınlara çok az fırsat sunulmuş ve çoğu, kadın oldukları gerçeğini gizlemek için halâ takma adlar veya baş harfler kullanmışlardır. (Wikipedia, web sitesi) Orkestra şefleri, kendi ayrımcılık deneyimlerine rağmen, kadınların yeteneklerine karşı pek hoşgörülü olmamıştır. Orkestraların bir "kadın şarkıcı" sergilemesi beklenmiş ama kadınların başka görevlerde, aranjmanlarda ve bestelerde görev almalarına nadiren izin verilmiştir.

Caz müziği dünyası bugün bile ağırlıklı olarak erkeklerin yaşadığı bir alandır ancak kadınlar üzerlerine düşen rolü oynamaktadır. Attıkları adımlarla çağdaşlarına ve kendilerinden sonra gelen nesillere ilham olan ve gidişatı değiştiren kadınlar caz müziğinde de karşımıza çıkmaktadır. Başlangıcından bu yana caz tarihinin şekillenmesinde çok önemli roller oynayan pek çok kadın sadece şarkı söylemekle kalmamıştır. Azınlıkta kalan bu kadınlar, engelleri aşmayı başarmış ve hem ticari hem de caz için başarılı olan şarkılar besteleyerek, her iki alanda da kalıcı izler bırakmıştır.

Caz Müziğinde Kadınların Konumuna Tarihsel Süreçte Sosyolojik Yaklaşım

Caz tarihinde geri gittiğimiz zaman, kadınlar kompozitör, enstrümanist veya grup şefi olarak değil, en çok şarkı söyleyerek performans sergilemişlerdir. Kadınlar caz sahnesinde ilerlerken sadece ırkları için değil, cinsiyetleri için de önyargılar yaşamışlardır. Caz müziğindeki siyahi kadın mücadelesi, organize bir kadın hareketinin yardımı olmadan caz dünyasında var olmuştur.

Beyaz orta sınıf kadınlar için tasarlanmış bir feminizm kardeşliğine katılamasalar da, özel alandan kamusal alana çıkarak, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyarak feminizmin benzer hedeflerinin çoğuna ulaşmış, kariyer ve müzikleriyle sosyal ve ekonomik başarı elde etmişlerdir. Caz ve Swing bu süreçte yükselmiş ve birkaç on yıl boyunca baskın müzik türü haline gelmiştir. Bu türler sadece Amerika Birleşik Devletleri'ne kendi müzik tarzını sağlamakla kalmamış, aynı zamanda siyahlar için de bir ses olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1920'de kadınların oy hakkı yasasının onaylanmasıyla, kadınların toplumdaki yeri de olumlu bir şekilde gözle görülür hale gelmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın sona erdiği döneme denk gelen bu değişim ile, bağımsızlığını kazanan kadınlar, caz müzisyeni olarak da kendilerini göstermeye başlamışlardır. Birçok sanatçı bu dönemden sonra sahneye çıkmaya başlamıştır.

II. Dünya Savaşı ve Tamamı Kadınlardan Oluşan Caz Orkestraları

Piyano dışındaki enstrümanları çalan kadınların çoğu ya aile gruplarının üyesi ya da tamamen kadınlardan oluşan grupların üyesi olmuşlardır. II. Dünya Savaşı esnasında, erkeklerin savaşa katılmasıyla kadınların kendilerini sahnede ifade etme şansı doğduğunda, tamamı kadınlardan oluşan caz orkestraları kurulmuştur. Bunlardan en ünlüsü *International Sweethearts of Rhythm'*dir. Caz müziği ile ilgilenen bir çok kadın *All-Star Girls, Hour of Charm, Harlem Playgirls, The Rays of Rhythm, All American Girls* ve *Melodears* gibi orkestralarda çalmaya başlamış ve turnelere çıkmışlardır. (Tucker, 2004 : 90) 1940'larda kadın olarak, hem de siyahi kadınlar olarak müzik yapmak için Amerika Birleşik Devletlerinde veya Avrupa'da turne yapmak hiç de kolay olmamıştır. Tamamı kadın olan bu gruplarda renk ve sınıf farketmeksizin kadınlar birarada caz müziğinin içinde yeralmışlardır.

Savaşın bitmesiyle, bu orkestralarda yeralan çoğu kadın gözden kaybolmuş, savaştan dönen eşleri sahnede yeralırken, kendileri ev işlerine geri dönmüştür. Fakat bazı kadınlar caz müziği icra etmeye devam etmiş ve bir bakıma kendilerini kurtarmıştır. Bu kadınlar çok yetenekli, multi enstrümanist müzisyenler olmasına rağmen, kendilerini kabul ettirmek için uğraş vermis ve birçok sorunla baş etmek zorunda kalmıştır. Bazıları, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mekan sahiplerinden ve plak şirketlerinden gelen cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıkları için, genellikle Avrupa'da ve hatta Asya'da kariyer yapmak için yurtdışına gitmeyi tercih etmiştir.

Caz Tarihinde Haklarına Sahip Çıkan Ve İlham Olan Kadınlar

Günümüzde genç kadın enstrümantistler caz müziğinde sağlam bir zemin oluşturarak, müziğin en cesur yaratıcı adımlarını atıp, yapısal düzeyde değişim için organize oluyorlar. Ancak bu tamamen yeni bir gelişme değildir. 20. yüzyılın başlarından itibaren kadınlar sahnedekiler de dahil olmak üzere bir çok önemli rol üstlenmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında, Swing çağının tam kalbinde, tamamen kadınlardan oluşan gruplar bir sansasyon haline gelmiş ve ordudaki erkeklerin bıraktığı boşluğu doldurmuşlardır.

İçlerinde caz tarihine damgasını vuran Ella Fitzgerald, Billie Holiday, Sarah Vaughan gibi isimler olmakla beraber, belki de onlar kadar başarılı pek çok kadın caz tarihinde öne çıkma fırsatı bulamamıştır. Fakat bilinen birçok enstrüman sanatçısı kadın da olmuştur. Enstrüman çalmalarının yanı sıra besteci ve orkestra şefi olan bu kadınlar tarihsel sıralama ile aşağıda yer almaktadır.

Arabella Fields (1879 – 1932) erken dönemde kayıt yapan birkaç kadından biri olmuştur. (Ed. Cerchiari, 2012)

Lovie Austin (1887-1972) 1920'lerde Ma Rainey ve Ethel Waters gibi erken kayıt döneminin en büyük şarkıcılarından bazıları için beste yapmış ve onlara eşlik etmiştir. Piyanist, besteci ve grup şefi olan Austin'in, *"Down Hearted Blues"* dahil olmak üzere birçok şarkısı hit olmuştur. Mary Lou Williams, Austin'i en büyük ilham kaynağı olarak görmüştür.

Afro-Amerikan şarkıcı, dansçı, piyanist ve oyuncu olan **Mamie Smith** (1891 – 1946) caz ve blues dahil çeşitli tarzlarda performans sergilemiştir.1920'de blues tarihine vokal blues kayıtları yapan ilk Afro-Amerikalı sanatçı olarak girmiş ve ardından gelen kadınlara kapı açmıştır. Bu kayıtlar sayesinde, eğlence sektörünün egemenliğinde olan caz müziğini, satın almak ve dinlemek söz konusu olmuştur.

Piyanist ve besteci olan **Lil Hardin Armstrong** (1898-1971), 1920'lerde caz tarihinin ilerleyişini değiştirmiştir. Louis Armstrong ile 1922'de, King Oliver'ın Creole Jazz Band'in bir üyesi olarak katıldığında tanışmıştır. Fisk Üniversitesi'nde okuyan ve girişimci bir çizgiye sahip olan Hardin, Armstrong'un grup lideri olarak öne çıkmasına yardımcı olmuş, ilk

menajeri, piyanisti ve sık sık ortak bestecisi olarak görev yapmıştır. Ancak caz tarihindeki yeri, bu bağlantı olmasa bile güvence altında olacaktır. 1920'lerin başında en iyi caz grubu olarak bilinen King Oliver'ın Creole Jazz Band'ında piyanist olmuş ve en ünlü bestesi *"Struttin' with Some Barbecue"* 500'den fazla kayıtta yer almıştır. Diğer besteleri arasında *"Doin' the Suzie Q", "Just for a Thrill"* ve *"Bad Boy"* şarkısı yer almaktadır. 1930 civarında boşandıktan sonra, kendi grubuyla bir miktar başarı elde etmiş, ancak yıllar sonra erkek organizatörlerin onu erkeklerle aynı seviyede tanıtmaya istekli olmayacağını anlayıp, performanstan uzaklaşmıştır.

Dolly Jones (Dolly Hutchinson (1902 – 1975), caz müziğinde kayıt yapan ilk kadın trompetçi olmuştur.

Valaida Snow (1904-1956) kariyerine büyük bir genişleme ve ardından hızlı, yürek burkan bir yorgunluk ile devam etmiştir. Trompet çalmakta usta olarak bilinmesine rağmen bir düzine başka enstrüman çalmış, ayrıca şarkı söylemiş, orkestralar için düzenlemeler yapmıştır. W.C. Handy onu dinledikten sonra ona "Trompetin Kraliçesi" demiştir. Chicago ve New York'ta dikkatleri üzerine çekmeyi reddeden Snow, yıllarca Doğu Asya ve Avrupa'da turneye çıkan bir yıldız olmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında Danimarka'da mahsur kalmış ve orada hastalanmıştır. 1942'de kaçıp kariyerinin geri kalanını Amerika Birleşik Devletleri'nde geçirmiştir.

Klasik müzisyenlerin kızı olan **Peggy Gilbert'e** (1905-2007), lisede saksafonun genç bir kadın için uygun olmadığı söylenmiş ama Gilbert yine de bu enstrümanı kendi kendine öğrenmiştir. Mezun olduktan bir yıl sonra kadınlardan oluşan *Melody Girls'ü* kurmuştur. 1938'de DownBeat dergisinde "Kadın Müzisyenler Neden Aşağıdır?" (Why Women Musicians Are Inferior?) başlıklı bir makaleye sinirlenerek, derginin tam olarak yayınladığı bir karşılık kaleme almıştır. "Bir kadın, en az başarılı bir erkeğin akranı olarak tanınmak için bile bin kat daha yetenekli, bin kat daha fazla inisiyatif sahibi olmalı" diye yazmıştır.

Ann Ronell (1905-1993) 1932 tarihli hem besteci hem söz yazarı olarak kendini kanıtladığı "*Willow Weep for Me"* şarkısı oldukça başarılı olmuştur. Daha sonra en çok bilinen şarkısı "*Who's Afraid of the Big Bad Wolf?"* olmuştur.

1920 ve 30`lu yıllarda kadın caz piyanistlerin sayısı artmış olsa da, dönemin sıyrılan

ismi Afro-American caz piyanisti, besteci ve şarkıcı olan **Mary Lou Williams** (1910-1981) olmuştur. Tanınmış bir piyanist olan Duke Ellington ve Louis Armstrong ile çalışmış, Dizzy Gillespie ile sahne almıştır. Williams armonik ve melodik bakımdan o kadar yetenekli ve önemli bir piyanisttir ki Dizzy Gillespie, Thelonious Monk gibi caz devlerinin üstünde belirgin etkisi olmuştur. Bu notu tüm önemli caz tarihçileri özenle belirtir ama, yine aynı tarihçiler Mary Lou Williams`ın bir istisna olduğunu da belirtmişlerdir. (Cazkolik, 2016) Erkek egemen bir dünyada bir kadın olarak müzik sektörünün yaşattığı mücadeleler ve zorluklarla başa çıkmıştır. 1950'lerde içinde olduğu çevrede bir kadın olmak, hem de siyahi bir kadın olmak hiç de kolay olmamıştır.

Billie Holiday (1915 – 1959) Sesinin rengi ve gölgesi sayesinde en basit melodiyi bile dokunaklı bir derinlikle okuyacak kadar usta olan Billie Holiday bir caz efsanesi olmuştur. Dönemin birçok kadın caz şarkıcısı gibi onun da kolay bir hayatı olmamıştır. 11 yaşında uyuşturucu bulundurmaktan tutuklamış ve hapisanede birden fazla kez tecavüze uğramıştır. Bir besteci değil, en çok icracı olarak bilinmesine rağmen, bestelediği birkaç şarkı standart haline gelmiştir. Arthur Herzog Jr. ile birlikte 1941'de hit olan "*God Bless the Child"ı* bestelemiştir. Diğer besteleri arasında yine Herzog ile birlikte besteledikleri *Don't Explain* ve *Fine and Mellow* bulunmaktadır. **Ella Fitzgerald**, cazın bu ihtişamlı kadın sesinin büyük bir hayranı olmuştur.

Ella Jane Fitzgerald (1917 - 1996), genellikle *First Lady of Song, Queen of Jazz* ve *Lady Ella* olarak anılan caz şarkıcısı. Saf tonu, kusursuz diksiyonu, cümleleri ve tonlaması ve özellikle de scat şarkı söylemesinde "korna benzeri" doğaçlama yeteneği ile dikkat çekmiştir. 1935 yılında Swing döneminde yıldız kariyerine başlayan Ella Fitzgerald, 20. yüzyılın en etkili caz şarkıcılarından biri olmuştur. Birçok kişiye ilham kaynağı olan hayatı ve müziği, bir kadının müzik yeteneğine dayalı olarak elde edebileceği güç türüne bir pencere görevi görmüştür. **Ella Fitzgerald** ve **Mary Lou Williams,** caz veya müzik kariyerindeki her kadın için örnek rol modelleri olmuşlar ve zamanlarının kadın hareketlerinin başarmaya çalıştıklarını kendi başlarına başarmışlardır. (Katherine, 2011 : web sitesi)

Irene Higginbotham (1918-1988) yaşamı boyunca caza yaptığı katkılarla hayli az ilgi görmüş olsa da, ASCAP onu neredeyse 50 şarkının bestecisi olarak kaydetmiştir. İlk kez 1946'da Billie Holiday tarafından kaydedilen Good Morning Heartache şarkısı, bestelendikten çeyrek asır sonra sürpriz bir hit single olmuştur.

1940'lı yıllarda gelişen bebop ile beraber Barbara Carroll, Hazel Scott, Nellie Lutcher, Hadda Brooks gibi kadınlar kurdukları küçük caz gruplarıyla varlıklarını korumayı sürdürmüştür. (Cazkolik, 2016 : web sitesi)

Cazın en büyük yıldızlarından biri olan piyanist **Hazel Scott** (1920 – 1981) 3 yaşında iki elle piyano çalmaya, 8 yaşındayken Juilliard'da okumaya başlamıştır. Okulun kurucusu Scott'ın pratik yaptığını tesadüfen dinlerken; "bir dahinin huzurundayım" demiştir. Billie Holiday ve Lester Young'ın arkadaşı olan müzisyen annesi, onun 13 yaşında NYC'deki Roseland Balo Salonu'nda Count Basie Orkestrası'nda çalışmasını sağlamıştır. Birbiriyle entegre dinleyicilerin olduğu ilk kafe olan *Cafe Society* 1938'de açıldıktan sonra, 19 yaşındaki Scott kulübün yıldızı olmuştur. 20 yaşındayken Carnegie Hall'da solo piyano konseri vermiştir. Hollywood'a davet edilmiş ve başarılı performanslar sergilemiştir. Diğer siyahi kadınlar için bir duruş sergilemiş ve protestolarından dolayı bir daha Hollywood'da yer almamış ama konser salonlarında konser vermeye devam etmiştir. Count Basie, Teddy Wilson, Scott, Duke Ellington ve diğer genç dahi Mel Powell'ın piyanonun etrafında toplandığı bir fotoğrafı vardır.

Fitzgerald ve Holiday'in yanı sıra, tarihteki en etkili kadın caz şarkıcılarından biri de **Sarah Lois Vaughan** (1924 –1990) olmuştur. 1943'te bir gece kulübünde Fitzgerald'a sahnede katılmış ve bu an Vaughan'ın efsanevi kariyerinin başlangıcı olmuştur.

Melba Doretta Liston (1926 –1999), besteci ve aranjör olmasının yanısıra, 1940-1960 arasında büyük orkestralarda çalan ilk kadın trombonist olmuştur. Dizzy Gillespie'nin orkestrasında erkeklerle beraber çalışmıştır fakat, kariyerinin büyük bir bölümünde kadın düşmanı tutuma maruz kalmıştır. 8 yaşındayken ona söylenen "sen bir kızsın, piyano çalsan, şarkı söylesen daha iyi olur" gibi tavsiyeleri dinlemeden, "ben trombonu seviyorum ve onu çalmak istiyorum" demiştir. Kadın hareketlerinin ilerlemesiyle 1978 yılında hayata geçen, kadın caz müzisyenlerinin tanınması ve kariyer sahibi olmasında oldukça katkısı olan ilk kadın festivali, *Women`s Jazz Festival*'in ilham kaynağı olmuştur.

Clora Bryant (1927-2019) kendini "trompetçi" olarak ilan eden, Los Angeles caz kulüplerinde yenilik yapan ilk kuşak bebop müzisyenlerindendir. Bryant, türünün en ünlü topluluğu olan International Sweethearts of Rhythm'de öne çıkan bir solist olmuş ve ardından

Queens of Rhythm'e katımıştır. Tromboncu Melba Liston aracılığıyla akıl hocası olan Dizzy Gillespie ile tanışmış, kariyeri ilerledikçe, Los Angeles sahnesinde sayısız müzisyenin hocası olmuştur.

Toshiko Akiyoshi (1929 -) Çin'in Mançurya bölgesinde doğan sanatçı, çocukken ailesiyle birlikte Japonya'ya göç etmiştir. Piyanist, besteci ve Big Band şefi olan sanatçı, müziğini bebop, Japon ve klasik müzik öğeleriyle harmanlamıştır. Modern caz dünyasında sağlam bir şekilde kurulan 92 yaşındakiAkiyoshi, bugüne kadar dünyanın dört bir yanında konserler vermiştir.

Nina Simone (**Eunice Waymon)** (1933 - 2003) önce klasik müzik piyanisti olmak istese de, siyahi olduğu için toplum baskısı ile izin verilmemiştir. Aslında o dönemde bu baskı sadece kadınlara değil, klasik müzik çalmak isteyen siyahi erkeklere de yapılmıştır. 2018 yılında yayınlanan *Green Book* filminde bu dönemden ve yaşanılan zorluklardan detaylı bir şekilde bahsedilmiştir. "I Put A Spell On You" ve "Hair" müzikali, Nina Simone'u caz çevreleri dışında da popüler yapmıştır. 1960'larda ABD sivil haklar hareketi için birkaç şarkı besteleyen şarkıcı ve piyanist, bugün soul müzik sahnesinin önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. *Jazz Culture Award* ödülünü alan ilk kadın olmuş ve müziğiyle 1960`ların *Black Freedom Struggle'a* (Afro-Amerikan Sivil Haklar Mücadelesi) hizmet etmiş ve çok önemli bir rol oynamıştır. (Levis, 2019 : web sitesi)

Carla Bley (1936 -) caz operası bestesi "Escalator over the Hill" veya "La Paloma" uyarlaması ile 1960'larda yenilikçi bir besteci olmuştur. Besteciliğinin yanısıra, piyanist ve grup şefi olan sanatçı, free-jazz ve orkestra yorumlarıyla tanınmıştır.

Piyanist, organist, arpist, şarkıcı, besteci olan **Alice Mcleod Coltrane** (1937 –2007), müzik kariyerini John Coltrane ile evlenmeden önce yapmıştır. Çok iyi bir caz piyanisti olmasının yanında, caz tarihindeki birkaç arpistten biri olmuştur.

Çağdaş kadın cazını temsil eden davulcu ve besteci **Terri Lyne Carrington** (1965 -), 3 defa Grammy ödülü kazanmıştır. Ayrıca kurucu ortağı olduğu *Sonic Portraits Entertainment* şirketinin başkanı olmuştur. Kadınların müzikte ve ötesinde seslerini bulmalarına yardımcı olmuş ve aynı zamanda güçlü fikirleriyle de tanınmıştır. Dizzy

Gillespie, Stan Getz, Clark Terry, Herbie Hancock, Wayne Shorter, Joe Sample, Al Jarreau, Yellowjackets ve diğer birçok müzisyenle beraber çalmıştır.

Ayrıca caz müziğinin önemli kadın müzisyenleri tarihsel sırayla aşağıda sıralanmıştır;

Bessie Smith (1894 –1937)
Sweet Emma Barrett (1897 - 1983)
Dorothy Fields (1905 - 1974)
Ann Rosenblatt (**Ann Ronell)** (1906 / 1908 - 1993)
Jeanette Kimball (1906 – 2001)
Billie Pierce (1907 –1974)
Nellie Lutcher (1912 – 2007)
Hadda Brooks (1916 – 2002)
Lena Mary Calhoun Horne (1917 - 2010)
Marian McPartland (1918 – 2013)
Anita O'Day (1919 – 2006)
Peggy Lee (1920 - 2002)
Carmen Mercedes McRae (1922 – 1994)
Dinah Washington (1924 - 1963)
Sarah Vaughan (1924 – 1990)
Barbara Carroll (1925 – 2017)
Carline Ray (1925 – 2013)
Vi Redd (1928 - …)
Etta Jones (1928 – 2001)
Rosemary Clooney (1928 –2002)
Betty Carter (1929 –1998)
Abbey Lincoln (1930 –2010)
Shirley Valerie Horn (1934 –2005)
Nancy Wilson (1937 - 2018)
Irene Schweizer (1941 - …)
Cindy Blackman Santana (1959 - …)
Saskia Laroo (1959 - **…**)
Maria Schneider (1960 - …)
Diana Krall (1964 - …)

Ingrid Jensen (1966 - …)
Regina Carter (1966 - …)
Esperanza Spalding (1984 - …)
Tal Wilkenfeld (1986…)
Mellisa Aldana (1988 - …)
Kandace Springs (1989 - …)

Bir Kadın Gibi Çalmak

"Kadınların nasıl sanatçı olduklarını ve ne ürettiklerini bilmeliyiz. Tanrıların dili müzik büyük ölçüde yaratıcı kadınların menzili dışında kaldığı halde; bazı kadınlar profesyonel resimleyici, tasarımcı ve hatta, bazen şaheserlerden oluşan eserlerini sergileyen yetenekli ressamlar olarak boya fırçası kullandılar. Yine de yaratıcılığın önündeki engeller sağlamdı; o kadar sağlam ki, düşünülemez gerçekleşip, sahiden "büyük" bir kadın ressam ya da yazar sahneye çıksa, tür sanatçısı olarak sınıflandırılması (Berthe Morisot, "çocuk odası ressamı" olarak ve George Sand, "kır yazarı" olarak) ya da kınanması, hatta bir yere kilitlenmesi (Camille Claudel) olasıydı: Zira deha, ister ilahi, ister biyolojik bir gizem olsun, sadece eril olabilirdi."
(Duby, Perrot, Fraisse, 1993 : 115)

Kız çocuklarına, aile içinde ve eğitim sisteminde susup dinlemeleri, hareketlerine dikkat etmeleri ve sessiz olmaları öğretilirken, aksine erkek çocuklarına bu konuda pek karışılmaz ve aksi yönde cesaretlendirilir. Öyleyse, her şeyin bireysel sesle ilgili olduğu caz müziği kültüründe, ayağa kalkıp solo çalma cesareti ve yanlış olmaktan veya hata yapmaktan korkmadan kendini ifade etmek için bir sıçrayış yapacak, aynı zamanda sessiz ve itaatkâr olması öğretilen kadınlar nerede ve nasıl varolabilirler?

Bir kız çocuğu, yüksek sesle, agresif bir şekilde konuşmaya ya da erkek akranlarına meydan okumaya teşvik edilmediğinde, caz müziğinde sesini nasıl bulabilir? Geri adım atıp erkeklerin başı çekmesine izin verdiğinde, becerilerini nasıl geliştirebilir ya da gruba nasıl liderlik edebilir? Doğru notaları veya ritimleri çalacağından %100 emin olamadığında, bir müzik parçasını ilk denemede güçlü bir şekilde nasıl çalabilir?

Kadın yüzyıllar boyunca her alanda baskı altında kalmış, emekleri karşılık görmemiştir. Kadınların sahip olduğu deha, her alanda bastırılmış ve kadın yaratıcı potansiyelinden sıyrılıp fonksiyonel olmak durumunda kalmıştır. Sistemin prensibi bu şekilde ilerlemiş ve bu ilerleyiş dünyamızın şuan içinde bulunduğu duruma yol açmıştır. Eril prensip ve tüketimi destekleyen bu dünya düzeninin, dişil prensip ve üretimin artmasıyla değişmesi gerekmektedir.

Müzik evrensel bir öze sahiptir, yaratıcılık evrensel bir prensip üzerinde kurulmuş bir daldır. Evrensellik sınırları aşar, disiplinler ötesinde, sınırlar ötesinde, cinsiyet ötesindedir ve bütün bu kalıpları aşar. Ama ne yazık ki günümüzde, sanatın genelinde, bu evrensellik yanlış yorumlanmış ve bu prensibin kendisi unutulmuştur.

Kapitalizm, tüketmeye dayanan fonksiyonel bir sistem olarak, eril prensibin yanlış yorumlandığı bir yaşam anlayışı getirmiştir. Bu doğal olarak dişil prensibi bastırmış ve bununla beraber hayat, kadınların fonksiyonel bir rol almaları için, kendilerinden, yaratıcılıklarından ve evrenselliklerinden ödün vermeleri için onları zorlamıştır. Bu durumda kadın dişil prensibinden koparak, toplumun üzerine giydirdiği bu role girmek için odağını birçok alana bölmek zorunda kalmıştır.

Dişil ve eril prensipler her insanın içerisinde barınan gerçeklerdir. Hepimiz bu kalitelerle doğarız fakat büyüdükçe çevresel etkenlerden dolayı çok fazla dualist bakmayı öğreniriz. Böylece toplumun her alanında dualist bir bakış açısı yaygınlaşmaya başlar ve bakış açımız engellenir. Halbuki evrensellik vizyonla, bakış açısıyla, farkındalıkla ilgilidir.

Bestelenmiş bir parçayı dinlediğimiz zaman, sanatı yaratanı kadın – erkek üzerinden tanımlamak basitleşmiş bir yaklaşımdır. Sanat eserleri, bu cinsiyet kavramlarının çok ötesinde, özden gelen ve özü yansıtan yapıtlardır. Bu noktada önemli olan, kendimizi bir insan olarak sanatsal bir ifade ile var ederken, kendimizin bile ötesine geçip müziğin ta kendisi olabilmektir. Burada bir evrensel potansiyel ve kaynak olduğundan dolayı, duyulan müziğin kadın tarafından mı erkek tarafından mı yapıldığı önemli değildir.

Bu çalışmada caz tarihi ve evrimindeki kadınların rolünü anlatarak, bu konuyu caz müziği üzerinden aktarmaya çalıştım. Bu kadınlar hem cinsiyet hem de ırk mücadelesi veren kadınlar olarak, tarihteki bütün kadınların paylaştığı bir gerçeği yansıtmışlardır.

Sonuç

"Teologları ve ahlakçıları, roman yazarlarını ve mistikleri okurken aradığımız şey kadın sesidir. Bu ses, kültürel bir kod tarafından eğitildi" (Regnier-Bohler, 1992 : 409).

Kadın yüzyıllar boyunca her alanda baskı altında kalmış, emekleri karşılık görmemiştir. Kadınların sahip olduğu deha, her alanda bastırılmış ve kadın yaratıcı potansiyelinden sıyrılıp fonksiyonel olmak durumunda kalmıştır. Sistemin prensibi bu şekilde ilerlemiş ve bu ilerleyiş dünyamızın şuan içinde bulunduğu duruma yol açmıştır. Eril prensip ve tüketimi destekleyen bu dünya düzeninin, dişil prensip ve üretimin artmasıyla değişmesi gerekmektedir.

Müzik evrensel bir öze sahiptir, yaratıcılık evrensel bir prensip üzerinde kurulmuş bir daldır. Evrensellik sınırları aşar, disiplinler ötesinde, sınırlar ötesinde, cinsiyet ötesindedir ve bütün bu kalıpları aşar. Ama ne yazık ki günümüzde, sanatın genelinde, bu evrensellik yanlışyorumlanmış ve bu prensibin kendisi unutulmuştur.

Kapitalizm, tüketmeye dayanan fonksiyonel bir sistem olarak, eril prensibin yanlış yorumlandığı bir yaşam anlayışı getirmiştir. Bu doğal olarak dişil prensibi bastırmış ve bununla beraber hayat, kadınların fonksiyonel bir rol almaları için, kendilerinden, yaratıcılıklarından ve evrenselliklerinden ödün vermeleri için onları zorlamıştır. Bu durumda kadın dişil prensibinden koparak, toplumun üzerine giydirdiği bu role girmek için odağını birçok alana bölmek zorunda kalmıştır.

Dişil ve eril prensipler her insanın içerisinde barınan gerçeklerdir. Hepimiz bu kalitelerle doğarız fakat büyüdükçe çevresel etkenlerden dolayı çok fazla dualist bakmayı öğreniriz. Böylece toplumun her alanında dualist bir bakış açısı yaygınlaşmaya başlar ve bakış açımız engellenir. Halbuki evrensellik vizyonla, bakış açısıyla, farkındalıkla ilgilidir.

Bestelenmiş bir parçayı dinlediğimiz zaman, sanatı yaratanı kadın – erkek üzerinden tanımlamak basitleşmiş bir yaklaşımdır. Sanat eserleri, bu cinsiyet kavramlarının çok ötesinde, özden gelen ve özü yansıtan yapıtlardır. Bu noktada önemli olan, kendimizi bir insan olarak sanatsal bir ifade ile var ederken, kendimizin bile

ötesine geçip müziğin ta kendisi olabilmektir. Burada bir evrensel potansiyel ve kaynak olduğundan dolayı, duyulan müziğin kadın tarafından mı erkek tarafından mı yapıldığı önemli değildir.

Bu çalışmada caz tarihi ve evrimindeki kadınların rolünü anlatarak, bu konuyu caz müziği üzerinden aktarmaya çalıştım. Bu kadınlar hem cinsiyet hem de ırk mücadelesi veren kadınlar olarak, tarihteki bütün kadınların paylaştığı bir gerçeği yansıtmışlardır.

Son on yıllarda artık kadınlar her enstrümanı çalmaya başlamış ve kadınların istediği enstrümanı çalmaları gün geçtikçe normalleşmiştir. Fakat çok yakın bir tarihte, 2014 yılında, kadınlar, dünyanın en önde gelen caz orkestralarından biri olan *Jazz at Lincoln Center Orchestra*'a kadın müzisyenlerin alınmamasını protesto etmişlerdir. Kadınlar burada erkek müzisyenlerle eşit iş hakkı ve *gözler kapalı seçmeler* (blind auditions) yapılmasını istemişlerdir. Bu eşitsiz durum maalesef halen devam etmektedir. (Martinelli, 2016)

Yine de kadın hak ve özgürlükleri için mücadelenin devam etmesiyle, kadın ve erkeklerin çalışma, üretme ve yaşama haklarının tüm dünyada eşit şartlarda olacağını umuyorum. Bozulmamış, basitleştirilmemiş, dualist bir perspektifte bölünmemiş, holistik, bütüncül bakabilmeyi hatırlamamız gerekiyor. Zamanımızın görevi bu ve müzik bunu bizeçok güzel hatırlatmaktadır.

Kaynakça

Galeano E.. (2020). *Kadınlar.* İstanbul: Sel Yayıncılık

Anderson, M. (2004). The White Reception of Jazz in America. *African American Dergisi*. 38. Erişim Adresi: https://www.semanticscholar.org/paper/The-White-Reception-of-Jazz-in-America Anderson/4f13438bc19403b1e9d4239b2d641ad8da92a10f

Cazkolik. (2016). 8 Mart Dünya Kadınlar Günü`nde Caz Müziğinde Kadınların Konumuna Tarihsel bir Bakış Açısı. Erişim Adresi: https://cazkolik.com/icerik/8-mart- dunya-kadinlar-gununde-caz-muziginde-kadinlarin-konumuna-tarihsel-bir-bakis-acisi

Cerchiari, L. (2012). *Jazz and European Sources, Dynamics, andContexts.* Northeastern University Press. Erişim Adresi: ProQuest Ebook Central, http://ebookcentral.proquest.com/lib/istanbul-ebooks/detail.action?docID=1085060

Crohn,B.L.,(2011).*Women in Jazz. Erişim Adresi:* https://www.youtube.com/watch?v=XLCcQvboXig

Duby G., Perrot M., Fraisse G.. (1993). *A History of Women in The West IV. Emerging Feminism from Revolution to World War, (*Çev. Ahmed Fethi), *Kadınların Tarihi- 4-Devrimden Dünya Şavaşına Feminizmin Ortaya Çıkışı.* C.IV. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Katherine, S., 2011, *Playing Like a Man": The Struggle of Black Women in Jazz and the Feminist Movement.* Cedarville University Press. Erişim Adresi: https://digitalcommons.cedarville.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=music_and_worship_ba_capstone

Levis, J. J.. (2019*) Nina Simone: The Life and Music of the "Priestess of Soul",* Erişim Adresi: https://www.thoughtco.com/nina-simone-biography-3528277

Martinelli, F.. (2016). *Ladies Swing the Blues - Female Musicians' Unsung Contribution to Jazz.* İstanbul:Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. Erişim Adresi: https://www.youtube.com/watch?v=uSneDbsmFoY

Regnier-Bohler, D.. (1992) A History of Women in The West, II. Silences of the Middle Ages. (Çev. Ahmed Fethi). *Kadınların Tarihi-2-Ortaçağın Sessizliği*. İstanbul: TürkiyeİŞ Bankası Kültür Yayınları.

RPG Collection. (2011). *Women in Jazz, Erişim Adresi:* https://www.youtube.com/watch?v=XLCcQvboXig&ab_channel=RPGCollection

Şaman, B.. (2012). *Caz'ın Tarihçesi*, http://bohlener.stereomecmuasi.com/2011/10/caz-n-tarihcesi.html

Tucker, S. (2004) *AFeminist Perspective on New Orleans Jazz Women*. New Orleans: University of Kansas,